

NOG EENS CHARLES DICKENS.

In de Februari-aflevering van ons tijdschrift heb ik jullie 't een en ander uit het leven van Charles Dickens verteld. Hieraan wil ik nog wat toevoegen. De oudste dochter van Dickens, miss Mamie Dickens, schreef in een Amerikaansch blad een reeks artikelen over haar beroemden vader. Hetgeen ik jullie nu ga vertellen is aan deze artikelen ontleend.

Dickens had verscheidene zoons en twee dochters. Hij gaf hun een zorgvuldige, godsdienstige opvoeding. In het gebed dat hij hun leerde, kwamen deze woorden voor: *Bewaar ons voor de leugen*, en naar aanleiding hiervan, vertelt miss Dickens de volgende herinnering uit haar jeugd.

„Wij brachten den zomer door te Ubaro nabij Genua, en men had ons verboden te eten van de perziken in den tuin. Wij waren ongehoorzaam, en trachtten de overtreding van het gebod te verbergen, maar werden toch ontdekt. Hoewel het nog vroeg in den morgen was, werden wij naar bed gezonden en kregen het verdere van den dag slechts water en brood tot voedsel. Maar het was de schaamte over hetgeen wij gedaan hadden, die ons het meest deed lijden. Onze vader kwam eerst tegen den avond in onze kamer: hij was heel bedroefd en sprak ons zeer ernstig toe. Toen omhelsde hij ons en zeide ons „goeden nacht”. Wij voelden dus, dat wij vergiffenis hadden ontvangen al moesten wij onze straf

ook tot het einde toe ondergaan. En als mijn vader eens een fout had vergeven kwam hij er *nooit* meer op terug.”

In het gebed kwam ook voor: *Maak mij zacht, beleefd en vriendelijk jegens de dienstboden*. Dickens was een ideaal meester. Zijn goedheid ten opzichte van degenen, die hem dienden, was voorbeeldeloos en hij stond nimmer toe, dat zijn kinderen het den dienstboden lastig maakten.

En verder: *Bewaar er mij voor om wreed te zijn jegens dieren*.

Iedere daad van wreedheid, hoe onbeteekenend ook, vervulde Dickens met verontwaardiging en afkeer.

„Onthoud wat ik jullie zeg,” zeide hij op zekeren dag tot zijn kinderen, toen zij op een wandeling een jongen tegenkwamen, die een arme geit mishandelde, „die jongen zal nooit iemand worden, wien men eerbied kan toedragen.”

En de profetie werd bewaarheid.

Dickens hield zich veel met zijn kinderen bezig, ze mochten met alle mogelijke vragen tot hem komen en hij trachtte hetgeen ze weten wilden, hun zoo duidelijk mogelijk uit te leggen, terwijl hij zijn best deed hun smaak en hun oordeel tot in de kleinste bijzonderheden te vormen.

Hij leerde hun voor alle dingen zichzelf te helpen. Als ze lievelingsdieren wilden hebben: vogels, konijnen, honden of katten, mocht niemand

anders hen bij de verzorging behulpzaam zijn. Als zij de dieren verwaarloosden, werden zij onmiddellijk afgenomen.

De kinderen moesten ook reeds vroegtijdig leeren zichzelf te kleeden, hun kamer in orde te brengen, alleen uit te gaan, enz.

Dickens vertoefde veel in den huiselijken kring en besprak zijn letterkundigen arbeid met de zijnen, die er in meeleeften.

Dickens was een zeer ordelijk man en altijd en overal stipt op tijd.

Zijn persoon, zijn kamer waren steeds een voorbeeld van de grootste netheid en orde. Hoewel hij in zijn boeken dikwijls feesten en maaltijden beschrijft, was hij zelf de matigheid in persoon. Als gedurende een feestmaal het gesprek slechts aangenaam en onderhoudend was, waren de spijzen, die werden voorgezet, bijzaak voor hem.

Dickens hield ontzaglijk veel van dieren, vooral van vogels en ook heel veel van bloemen. Hij had verscheidene tamme raven, en een van hen, „Grip” genaamd, was het origineel van den bekenden raaf in *Barnaby Rudge*, een van de merkwaardigste „karakters” uit het boek. Ook van honden hield hij veel. Hij bezat verscheidene prachtige exemplaren van het zuiverste ras, maar hij liefkoosde met niet minder teederheid honden, die van plebeische afkomst waren.

Als Dickens aan 't werk was, moest om hem heen de grootste stilte heerschen, maar in zijn vrijen tijd hield hij veel van het drukke stadsgewoel. Zijn schrijftafel zette hij altijd voor een venster en op die tafel moest hij altijd eenige bepaalde voorwerpen hebben staan: photo's van zijn familieleden, ornamenten, een vaas met frissche bloemen. Naast hem stond steeds een reusachtige papiermand, als bewijs, bevestigde hij lachend, dat hij er niet

tegenop zag om een arbeid, dien hij als middelmatig beschouwde, van voren af aan te beginnen.

Hij deelde in de vreugde en in de droefheid van de personen uit zijn boeken, en als het met een hunner niet goed ging, kon hij daar, evenals Thackeray zóó over tobben, dat hij er niet van kon slapen.

Nicolaas Nickleby en de bekende beschrijvingen der Yorkshire scholen zijn persoonlijke herinneringen, en talrijk zijn de brieven, die de schrijver van jeugdige scholieren ontving om hem te zeggen, dat zij dien of dien held uit het boek kenden en dat alles „echt zoo was.”

Charles Dickens had een ongelooflijke werkkraft. Hij zat den ganschen morgen voor zijn schrijftafel en nam 's middags zelden meer dan twee uur rust.

Maar daarom moet je niet denken, dat hij den ganschen tijd schreef. Het gebeurde wel, dat hij urenlang, geen enkele bladzijde kon vullen.

Hij schreef eens aan een vriend:

„Ik zit voor mijn schrijftafel, en wacht geduldig op Olivier Twist, die niet komen wil.”

Gewoonlijk schreef hij alles zelf. *Het Verlaten Huis* echter dicteerde hij aan zijn schoonzuster. Dit werk verscheen het eerst in zijn tijdschrift: *Household Words* en was opgedragen: „Aan mijn lieve kinderen, om hen, naar ik hoop, later te helpen, werken van meer belang en van grooter waarde over dit-zelfde onderwerp, met belangstelling te lezen.”

Hij schreef met een ganzepen en met blauwe inkt, nooit met potlood. Zijn schrift was zeer moeilijk te lezen en in zijn manuscripten gebruikte hij zulke eigenaardige teekens, dat men op de drukkerij, waar zijn werken werden gedrukt, bepaalde zettters had en altijd dezelfde om ze te ont-

cijferen. Als jullie ooit te Londen komt, kun je zelf in het South Kensington museum (collectie Forster) het hiëroglifisch schrift van Dickens gaan bekijken. Verscheidene manuscripten van den grooten schrijver zijn daar tentoongesteld.

Charles Dickens hield af en toe lezingen. Hij las dan zijn eigen werken voor, en had steeds een zeer talrijk gehoor. De laatste maal, dat hij in 't publiek optrad, las hij de *Christmas Carol* en een stuk uit *Picwick* voor. De reusachtige St. James' Hall te Londen was stampvol en Dickens ontving een enthousiaste ovatie, die hij niet alleen had te danken aan bewondering voor zijn talent, maar ook aan oprechte toegenegenheid voor zijn persoon.

Een wond aan zijn voet veroorzaakte hem toen reeds onduldbare pijnen maar door zijn opgewektheid en geestkracht vermoedden noch hijzelf, noch zijn familie, noch zijn doktoren, hoe ernstig ziek hij was. Van zijn jeugd af was hij nooit sterk geweest en men was er aan gewoon, dat hij er dikwijls zwak uitzag.

In 1868 hield hij in Amerika een reeks lezingen en kwam met veel verbeterde gezondheid terug. Hij had er een menigte aangename kennissen gemaakt, die hij in trouwe herinnering hield, gedurende de twee jaren, die hem nog te leven overbleven. Onder die Amerikaansche vrienden willen we nog even Longfellow en zijn dochters noemen, die hij het genoeg had bij zich aan huis, op Gad's Hill, te ontvangen. In het begin van 1870 kwam de familie Dickens te Londen om er eenigen tijd te vertoeven, daar Dickens het plan had twaalf lezingen te houden.

Het was toen, dat hij aan koningin Victoria werd voorgesteld, die de grootste bewondering voor hem koesterde. Zij gaf hem een lange audientie en

schonk hem twee fotografieën van zichzelf. Dickens bood haar een volledige verzameling zijner werken aan, die zij steeds bewaarde in haar particuliere bibliotheek op haar kasteel Balmoral in Schotland.

Gedurende dit bezoek aan Londen verkeerde Dickens met verschillende bekende en beroemde mannen als: de Prins van Wales, Disraëli, Gladstone, enz. . . . Maar de pijnen aan zijn voet namen zóó in hevigheid toe, dat hij de hoofdstad moest verlaten, zonder zijn programma te hebben afgewerkt. In Mei was hij op zijn buitenverblijf terug, en voelde zich vermoeid en neerslachtig.

Den dag vóór zijn dood, gebruikte hij nog het middagmaal met de zijnen, doch hij moest van tafel opstaan en viel op den grond neder. Verscheidene medische specialiteiten werden onmiddellijk ontboden, maar zij konden niets voor hem doen. Den volgenden avond blies Charles Dickens den laatsten adem uit. Zijn dochter schrijft, dat zijn geelaat er in den dood zoo schoon en kalm uitzag, dat geen hunner zijn geest naar deze aarde vol lijden, zou hebben willen terugroepen. Hoewel Dickens had gewenscht op het eenvoudige dorpskerkhof te worden begraven, kon de familie het verlangen der natie om hem in Westminster Abbey bij te zetten, niet weerstaan.

Den 14 Juni 1870 werd hij dus in de groote kathedraal begraven, in tegenwoordigheid van zijne kinderen en eenige vrienden.

Eenige uren later en vele dagen daarna, defileerden honderden menschen voorbij de open groeve, waarin zij bloemen strooiden. En ieder jaar op denzelfden datum komen onbekende handen op Dickens' graf bloemen strooien, als een offer van dank voor het vele, dat hij geschonken heeft.